
ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

УДК 339.9

DOI <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.4.1>

Ульянова Л.П.

кандидат економічних наук, доцент,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Чайка Ю.М.

кандидат економічних наук, доцент,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Ulyanova Liudmyla, Chaika Yuliia
Oles Honchar Dnipro National University

ПРО ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УМОВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

ON SOME APPROACHES TO THE ANALYSIS OF ENSURING CONDITIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN ECONOMY

Стаття присвячена визначенню підходів до системного та поглибленого аналізу створення передумов сталого економічного розвитку ринкових країн. Показано, що визначальним моментом зазначеної проблеми є ретельне дослідження загальної стійкості економіки та окремих видів стійкості як її складових частин. Зазначено, що аналіз загальної стійкості економіки має базуватися, по-перше, на теоретичних напрацюваннях учених, котрі розглядали проблеми стійкої та нестійкої макроекономічної рівноваги в межах національної економіки, по друге, на дослідженнях сутності теорій економічного зростання, які присвячені питанням стабільного та довготривалого економічного розвитку. Обґрунтовано, що велике значення в процесі аналізу умов сталого розвитку мають концепції соціально-економічної безпеки та показники її рівня. Остання, щоби створювати дійсно інформативну базу для вжиття необхідних заходів, має розглядатися у співвідношенні з оцінкою загального рівня стійкості економіки, що є результатом ефективності дії ринкових механізмів та державного регулювання.

Ключові слова: сталий розвиток, загальна стійкість економіки, економічна, соціальна, екологічна, техногенна, демографічна стійкість, індикатори рівня безпеки.

Статья посвящена определению подходов к системному и углубленному анализу создания предпосылок устойчивого экономического развития рыночных стран. Показано, что определяющим моментом этой проблемы является тщательное исследование общей устойчивости экономики и отдельных видов устойчивости в качестве ее составляющих. Указано, что анализ общей устойчивости экономики должен базироваться, во-первых, на теоретических наработках ученых, которые рассматривали проблемы устойчивого и неустойчивого макроэкономического равновесия в рамках национальной экономики, во-вторых, на исследованиях сущности теорий экономического роста, которые посвящены вопросам стабильного и долговременного экономического развития. Обосновано, что большое значение в процессе анализа условий устойчивого развития имеют концепции социально-экономической безопасности и показатели ее уровня. Последняя, чтобы создавать действительно информативную базу для принятия необходимых мер, должна рассматриваться в соотношении с оценкой общего уровня устойчивости экономики, что является результатом эффективности действия рыночных механизмов и государственного регулирования.

Ключевые слова: устойчивое развитие, общая устойчивость экономики, экономическая, социальная, экологическая, техногенная, демографическая устойчивость, индикаторы уровня безопасности.

The article is devoted to the definition of approaches to the systematic and in-depth analysis of the creation of preconditions for sustainable economic development of modern countries. The defining point of this problem is a careful study of the overall stability of the economy, the level of which largely depends on the degree of stability of its components (economic, social, environmental, man-made, demographic types of stability). It is substantiated that the analysis of the general stability of the economic system should be carried out taking into account changes within each of the types of stability, their interaction and interdependence. At the same time, the definition of the general stability of the economy should be preceded by a thorough study of the essence of theories of economic growth, which are devoted to the consideration of gradual, stable and long-term development of economies. It is noted that an important place in the development of concepts of sustainable development is occupied by the question of the theoretical foundations of economic security, the use of indicators to assess its levels. Systematic and abstract-logical approaches are used in the work. At the same time, and this is emphasized, the calculated and ranked indicators alone, without taking into account the state of general stability of the economy for the period of research of the problem, cannot provide a complete informative basis for further practical actions. However, despite the existing relationship between the concepts of "economic security" and "overall stability of the economic system", they are studied separately, if in different planes, without analyzing their relationship, which does not allow effective regulatory action to smooth shocks within the national economy. The article also shows that the information materials obtained as a result of diagnostic techniques are not always fully used by public officials in the process of adopting programs and carrying out economic reforms. The latter cannot be explained by purely organizational and personnel miscalculations. Subjective, directive methods and conjuncture political decisions still play a significant role in the state management of our country's economy.

Key words: sustainable development, general stability of the economy, economic, social, ecological, technogenic, demographic sustainability, security level indicators.

Постановка проблеми. На межі ХХ–ХХІ століть відбулося посилення інтернаціоналізації всіх сфер життя суб'єктів світового господарства, що безпосередньо вплинуло на соціально-економічний розвиток кожної окремої країни. Не випадково відомі світові організації та передова економічна наука почали робити акцент на необхідності співвідношення країнами свого майбутнього розвитку із загальносвітовим, врахуванні загострення таких глобальних проблем, як вичерпаність значної частини природних ресурсів та загрози перенаселення, погіршення екологічної обстановки, збільшення техногенного навантаження.

За цих умов стало очевидним, що без визначення дієвих підходів до аналізу чинників, котрі, з одного боку, будуть нівелювати негативні побочні наслідки життєдіяльності людей, а з іншого боку, сприятимуть стабільному та динамічному розвитку як окремих країн, так і світового господарства загалом, це дослідження неможливе. Вивчення ефективних шляхів забезпечення умов сталого економічного розвитку увійшло в коло найактуальніших проблем теоретичної економічної науки, розроблення яких безпосередньо націлене на вирішення теоретичних та практичних питань. Виконана стаття також присвячена дослідженню одного з важливих аспектів зазначеної проблеми, а саме підходів до аналізу забезпечення умов для сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях вітчизняних учених розглянуто наукові основи сталого розвитку [1], проблеми прогнозування показників сталого розвитку [2], особливості механізму забезпечення сталого розвитку регіонів [3], глобального та регіонального аспектів сталого розвитку [4], стратегію сталого розвитку України [5].

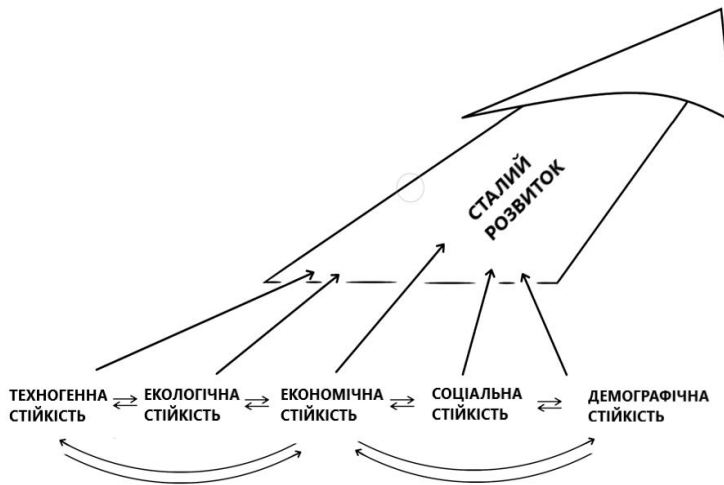
Створене наукове підґрунтя дало нам змогу підійти до більш розширених та поглиблених підходів у теоретичному аналізі складових частин сталого економічного розвитку.

Формулювання цілей статті. Головною метою статті є аналіз загальної стійкості економіки, котра, на нашу думку, є відправним моментом сталого розвитку; виділення у її межах видів стійкості та здійснення аналізу взаємозв'язку між ними. Особливу увагу приділено обґрунтуванню важливості аналізу показників безпеки у співвідношенні зі ступенем загальної стійкості економічного середовища на певний період часу. Це, безсумнівно, має велике практичне значення, оскільки дасть змогу визначати ефективні регуляторні заходи держави.

Виклад основного матеріалу. Світова економічна глобалізація та її вплив, що постійно посилюється, на економіки країн привели до того, що вчені світу почали розроблення нових підходів до орієнтації на сталий економічний розвиток, котрий в узагальненому вигляді повинен спиратися на задоволення життєвих потреб сучасних поколінь за умов збереження можливостей аналогічного існування наступних поколінь. Певне вдосконалення визначення сутності сталого економічного розвитку було здійснено на сесії ООН (1994 р.) у доповіді «Про розвиток людського потенціалу», а саме розширено соціальний аспект цього поняття. У запропонованих концепціях того періоду зосереджувалась увага на тому, що сталий розвиток має бути націлений не тільки на економічне зростання, але й на справедливий розподіл результатів суспільного виробництва, відновлення навколишнього середовища більшою мірою, ніж його руйнування, збільшення можливостей людей, а не їх збіднення.

У XXI столітті проблема розроблення концепцій сталого розвитку залишається вельми актуальною, значно розширюються їх межі. Наукові дослідження, що об'єктивно обумовлено, набувають більш системного підходу та включають, окрім економічної та соціальної, ще такі види стійкості, як екологічна, техногенна, демографічна. Зазначені види стійкості людської життєдіяльності є найважливішими передумовами забезпечення сталого економічного розвитку кожної країни зокрема та світового господарства загалом. Проте, і на це необхідно звернути увагу сучасним науковцям, ретельний аналіз кожного виду стійкості має здійснюватися з урахуванням змін у інших, їхнього взаємовпливу та взаємозалежності, оскільки тільки такий підхід може забезпечити сталий розвиток національного господарства. Так, наприклад, якщо відповідні служби будуть розробляти заходи зменшення техногенного навантаження на екологічний стан місцевості, відштовхуючись від наявного технічного озброєння виробництва, то деякі з них уже через незначний проміжок часу можуть «не спрацювати», не дати необхідної результативності. Це може статися тому, що завдяки новітнім інформаційним технологіям відбудеться швидке поширення досягнень науково-технічного прогресу, а матеріально-технічне озброєння підприємств швидко та кардинально зміниться і вже не буде вимагати вжиття запланованих та часто високозатратних екологічних заходів. Взаємозалежність видів стійкості під кутом зору активізації позитивних зрушень у їх межах, що безпосередньо буде створювати дієві умови сталого розвитку, представлено нами в абстрактно-логічній схемі «Взаємовплив видів стійкості в процесі їхнього посилення як основа сталого розвитку національної економіки» (рис. 1).

Важливо зазначити, що аналіз окремих видів стійкості, зрештою, сприяє визначенню рівня загальної стійкості економіки країни на конкретний момент розвитку. Проте головне, узагальнене значення має набір показників, стан яких характеризує стабільність та результативність функціонування суспільного виробництва за тривалий проміжок часу. Серед них слід назвати темпи зростання ВВП, ВВП на душу населення, продуктивність праці в галузях матеріального виробництва, ступінь зносу основних виробничих фондів та їх відповідність передовим досягненням науково-технічного прогресу, орієнтація підприємств на інноваційний шлях розвитку, достатній ресурсний потенціал, рівновага на ринку праці. При цьому визначенню загальної стійкості економіки має передувати, по-перше, ознайомлення з теоретичними добутками вчених, котрі

Рис. 1. Взаємовплив видів стійкості в процесі їхнього посилення як основа сталого розвитку національної економіки

аналізували проблеми стійкої та нестійкої макроекономічної рівноваги в межах національної економіки; по-друге, добре знання сутності теорій економічного зростання, які присвячені розгляду поступового, стабільного та довготривалого розвитку економік країн. Останнє є важливим тому, що в них визначаються основні чинники розширеного відтворення та забезпечення сталого економічного розвитку. Так, візьмемо, наприклад, досить відому модель економічного зростання Р. Солоу. Вона показує, як заощадження, праця (чисельність населення) та технологічний прогрес впливають на стійкість економіки під кутом зору її спроможності до економічного зростання. Поєднання висновків Р. Солоу з реаліями сучасної економічної ситуації в Україні дає змогу безпосередньо зосередитися на формуванні дієвих практичних рекомендацій щодо шляхів забезпечення сталого економічного розвитку джерелами, котрі визначені основними в моделі Р. Солоу. Так, щоби подолати зменшення обсягів заощаджень, яке є наслідком зниження рівня життя значної частини населення, необхідно в межах соціально-економічної політики держави визначати підходи до збільшення реальних доходів домогосподарств. Не можна також не враховувати тенденції до зменшення чисельності населення України (на момент здобуття незалежності 1991 року чисельність населення складала 52 млн. осіб, а у 2019 році чисельність населення без урахування тимчасово окупованої території Донецької області, Луганської області, Автономної Республіки Крим і міста Севастополь становила 44,3 млн. осіб), що, зрозуміло, нівелює використання праці як чинника економічного розвитку [6]. За таких умов головним джерелом економічного зростання в українській економіці має стати науково-технічний прогрес. Для повної реалізації його можливостей необхідно покращувати інвестиційний клімат у країні задля збільшення обсягів інвестицій у національне господарство, вдосконалювати відтворювальну структуру економіки, забезпечувати більшу ефективність інструментів державного регулювання ринкових відносин.

Наукові дослідження проблеми стійкості, і ми вважаємо за необхідне зробити на цьому наголос, все більше вимагають дієвого інтегрального показника, котрий з урахуванням результатів усіх макроекономічних показників, чинників економічного розвитку та стану економічних процесів визначав би ступінь (або рівень) стійкості національної економіки для періодів, що аналізуються. З огляду на різноманіття економічних процесів це, безсумнівно, є вельми складним питанням та потребує зусиль

не тільки вчених-економістів, але й фахівців, котрі займаються економіко-математичним моделюванням.

Не можна обійти увагою той факт, що значний внесок у розроблення концепцій сталого розвитку здійснили науковці, які досліджують шляхи посилення соціально-економічної безпеки у функціонуванні суспільного виробництва. Поштовхом до активізації уваги до зазначеної проблеми став Закон України «Про Національну безпеку України». У ньому зазначено, що «національна безпека України – це захищеність життєво важливих інтересів людини, громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, сучасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам» [7].

Важливою складовою частиною національної безпеки є економічна безпека, під якою у сучасних трактовках розуміється такий стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз і здатний задовольняти потреби особи, сім'ї, суспільства. На підставі узагальнення висновків та рекомендацій учених і господарників була розроблена Методика розрахунку рівня економічної безпеки України, котра затверджена Наказом Міністерства економіки від 29 жовтня 2013 року. У цьому документі задля оперативної оцінки наявного положення в економіці були визначені та обґрунтовані основні критерії (або індикатори) рівнів економічної безпеки, розрахунок яких має здійснюватися Міністерством економіки щокварталу на підставі офіційних статистичних даних. Індикатори залежно від ступеня економічної безпеки були поділені на три групи. В першу групу увійшли оптимальні значення індикаторів, у другу та третю – порогові та граничні відповідно. Зрозуміло, що в контексті забезпечення сталого розвитку найбільш сприятливим є знаходження статистичних показників в межах оптимальних значень індикаторів. За цих умов забезпечуються стабільність та зростаючий характер економічного розвитку. Порогові та граничні значення індикаторів свідчать про несприятливі та загрозливі процеси в національному господарстві. Просте співставлення розрахованого реального показника із запропонованою шкалою критеріальних оцінок наочно показує величину його відхилення від оптимального значення, озброює дослідників загальним уявленням щодо рівня безпеки в тій чи іншій сфері економічного життя.

Водночас необхідно розуміти, що самі по собі визначені та проранжовані індикатори рівня економічної безпеки ще не є відправною точкою для вжиття необхідних регулятивних заходів. Важливим доповненням до отримання достовірної та повної інформативної бази є визначення даних про стан економіки у контексті її стійкості на період дослідження проблеми. Незважаючи на наявний взаємозв'язок понять «економічна безпека» та «стійкість видів продуктивної діяльності», вони досліджуються відокремлено, як би в різних площинах, без аналізу їхнього співвідношення, що, безсумнівно, не дає можливості вжиття ефективних заходів щодо згладжування потрясінь, негативних явищ у межах національного господарства. Йдеться про те, що окремі показники соціально-економічної безпеки, яке б місце вони у критеріальній шкалі не посідали, не можуть обумовити можливість формування оптимальних з точки зору ефективності заходів подальшого сталого розвитку. Так, припустимо, дефіцит бюджету на наступний рік складає 6% (у нашому прикладі він співпадає з показником запланованого дефіциту бюджету, представленого у проєкті Бюджету України на 2021 рік). Цей показник значно перевищує його оптимальне значення (є граничним) та свідчить про загрозливі процеси у бюджетному процесі, що викликає підвищення рівня фінансової небезпеки. Проте, і це доповнить розуміння ступеня небезпеки, необхідно ретельно проаналізувати причини, що привели до такого значного перевищення витрат бюджету над його доходами, визначити загальний «запас міцності» в економіці країни. Відповідно до цього розглянемо різні варіанти наслідків дефіциту бюджету залежно від стійкості економічного середовища.

Варіант I. За умов високого рівня стійкості економіки країни підвищення величини показника дефіциту бюджету до граничного рівня можна розглядати як явище, котре є короткостроковим і може бути швидко подолане за рахунок внутрішніх ресурсів та грамотної соціально-економічної політики держави.

Варіант II. Зовсім інший сценарій вирішення проблеми бюджетного дефіциту буде тоді, коли рівень стійкості економіки країни буде низьким. За цих умов суспільство понесе великі втрати, які у вигляді внутрішніх і зовнішніх державних боргів, можливо, будуть впливати на рівень життя не тільки сучасних, але й майбутніх поколінь.

Таким чином, ми вважаємо, що проблему соціально-економічної небезпеки, про що свідчать індикатори, що вийшли за межі оптимальних, необхідно розглядати у тісному зв'язку із загальним рівнем стійкості економіки країни та окремих її видів (економічної, соціальної, екологічної, демографічної тощо). Це твердження проілюстровано нами в абстрактно-логічній схемі «Індикатори рівня безпеки за умов різного ступеня стійкості економіки країни» (рис. 2).

У схемі виділено три зони, котрі характеризують різні стани стійкості економіки, у межах яких, наприклад, у зонах 1 та 3, буде знаходитися один і той же показник дефіциту державного бюджету (Ддб = 6%), величина якого є загрозовою для фінансової та загальної економічної безпеки в країні. Проте якщо його розглянути у співвідно-

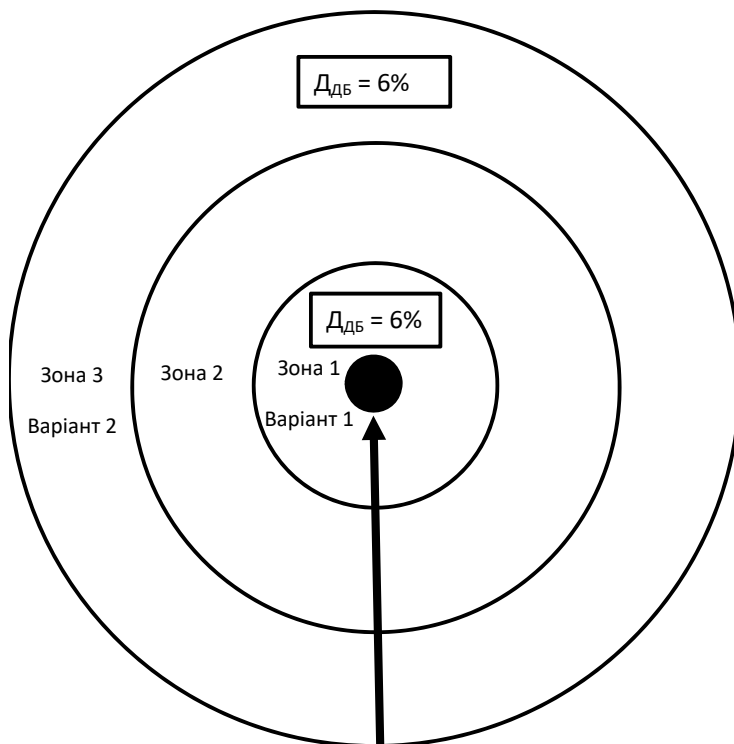

Рис. 2. Індикатори рівня безпеки за умов різного ступеня стійкості економіки країни

Примітка: зони 1, 2, 3 – зони стійкості економіки, які характеризують можливі її стани у будь-якому національному господарстві у певний період часу, при цьому рівень стійкості економіки у зоні 1 більше, ніж у зонах 2 і 3; Ддб – дефіцит державного бюджету на наступний рік

шенні з реальними умовами економіки, то отримаємо зовсім інші вимоги до укомплектування заходів щодо подолання нестабільності в економіці (варіанти 1 та 2 вже було представлено раніше).

В арсеналі державних управлінців, окрім зазначених критеріальних оцінок (індикаторів), є інші розрахункові показники. Так у «Моніторинговій системі виявлення диспропорцій», котра включає дані Держкомстату (ДКС) та Національного банку України (НБУ), містяться важливі для оцінювання стану економіки показники. Серед них слід назвати ВВП (ДКС), обсяг інвестицій в основний капітал (ДКС), індекс споживчих цін (ДКС), монетарну базу (НБУ), грошову масу (НБУ), кредит уряду (НБУ), обмінний курс гривні до долара США (НБУ), зайнятість (ДКС, власний розрахунок).

Загалом оцінка сучасної розрахункової інформаційної бази щодо стану вітчизняної транзитивної економіки показує, що вона є ґрунтовною та значно ширшою, ніж у розвинутих ринкових країнах, де за умов ефективно діючих господарських механізмів основне значення має визначення прогностичних даних щодо очікуваних темпів ВВП. Проте, на жаль, отримані у нас у результаті діагностичних методик інформаційні матеріали не завжди повною мірою використовуються фахівцями в процесі прийняття програм, формування Державного бюджету тощо. Це, на наш погляд, не можна пояснити суто організаційними прорахунками, наприклад, у Міністерстві економіки України або недостатнім професійно-кваліфікаційним рівнем службовців та відсутністю у них досвіду практичної діяльності в тій чи іншій сфері. Велике значення, на жаль, у державному управлінні країни ще мають адміністративно-командні методи, котрі часто мають суб'єктивний та кон'юнктурний характер, а також політичні рішення, котрі фактично не можуть вирішити проблемні питання, довести до логічного завершення важливі для забезпечення сталого розвитку економічні реформи.

Аналіз шляхів досягнень високих соціально-економічних результатів передовими країнами світу показує, що найважливішою передумовою ефективного розвитку є наявність стратегічного прогнозування, в контексті якого створювалися б державні політики та визначалися би програмні цілі щодо забезпечення збалансованого розширеного суспільного відтворення. Для України, котра перебуває на етапі підходу до розвинутих ринкових відносин, конче необхідні критичне переосмислення здійснюваних протягом років незалежності реформ і перетворень, об'єктивна оцінка сучасного стану вітчизняної економіки, її ресурсних можливостей та інструментів щодо обґрунтування стратегічних напрямів майбутнього сталого розвитку. На особливу увагу серед них заслуговує проблема структурної перебудови української економіки, вирішення якої дасть змогу оптимізувати складові частини ВВП, що буде вироблятися, та задоволення як суспільно необхідних потреб, так і потреб кожної конкретної людини.

Висновки. Результати поглибленого розгляду підходів до аналізу умов, що створюють підґрунтя сталого економічного розвитку національних економік, дали змогу зробити такі узагальнення та висновки. По-перше, збільшення сучасного впливу світової економічної глобалізації на функціонування економік усіх країн не тільки підвищило актуальність зазначеної проблеми, але й обумовило необхідність посилення системності у дослідженні усього кола питань, пов'язаних зі створенням передумов сталого розвитку, а також розширення меж аналізу за рахунок включення у нього, окрім економічної та соціальної складових частин, ще й екологічних, техногенних, демографічних та інших компонентів. По-друге, відправним моментом, який безпосередньо впливає на визначення головних умов сталого розвитку і, відповідно, формування ефективних державних заходів щодо їхнього створення, є аналіз рівня загальної стійкості економіки, котрий формується протягом тривалого періоду часу та віддзеркалює дієвість усіх економічних ринкових механізмів та державного регулювання у кожній конкретній країні. Ґрунтовне дослідження ступеня стійко-

сті економіки, окрім оцінки динаміки змін у сформованій групі макроекономічних показників, має включати ретельний розгляд окремих видів стійкості, які, зрештою, формують загальну стійкість національної економіки. По-третє, особливе значення у контексті розроблення теорії сталого розвитку має визначення основних показників (індикаторів) економічної безпеки, які залежно від ступеня безпеки були поділені на три групи, такі як оптимальні, порогові та граничні. Найбільш сприятливим є знаходження реального статистичного показника у критеріальній шкалі в межах оптимальних значень індикаторів, що свідчить про високий рівень безпеки на даний період часу. Навпаки, знаходження реального показника рівня безпеки у межах порогових або граничних індикаторів характеризує несприятливі та загрозові процеси в національному господарстві щодо ступеня небезпеки та послаблення можливостей протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам макроекономічній стабільності. Водночас, і на це робиться особливий наголос у виконаній праці, показник рівня економічної безпеки сам по собі, у відриві від загальної оцінки стану стійкості економіки, ще не дає повної інформації для формування заходів щодо забезпечення умов для сталого розвитку. Тільки дослідження проблеми з урахуванням співвідношення оперативного показника рівня безпеки зі станом стійкості економіки на даний період часу може забезпечити аргументовану базу для ефективного державного регулювання економічного розвитку країни, котрий буде орієнтуватися на задоволення постійно зростаючих потреб сучасного населення та збереження можливостей аналогічного існування наступних поколінь.

Список використаних джерел:

1. Захарченко О.В. Наукові основи сталого розвитку. *Наукові праці національного університету харчових технологій*. 2015. № 4. С. 68–75.
2. Бурик З.М. Прогнозування показників сталого розвитку України. *Демократичне врядування*. 2017. Вип. 20. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk20/index.html (дата звернення: 22.11.2020).
3. Дяченко В.С. Особливості механізму забезпечення сталого розвитку регіонів. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № 1 (55). С. 90–93.
4. Аналіз сталого розвитку – глобальний і регіональний контексти / наук. кер. проекту М.З. Згуровський. Глобальний аналіз якості і безпеки життя. Київ : КІП ім. Ігоря Сікорського, 2019. Ч. 1. 216 с.
5. Жуков С.А. Стратегія сталого розвитку України: аналіз національного, регіонального та підприємницького рівнів забезпечення. *Управління економікою: теорія та практика* : збірник наукових праць. Київ : ІЕП НАНУ, 2018. С. 2–20.
6. Оцінка чисельності наявного населення України / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 26.11.2020).
7. Про Національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 26.11.2020).

References:

1. Zakharchenko O.V. (2015) Naukovi osnovy staloho rozvytku [Scientific bases of sustainable development]. *Scientific works of the national university of food technologies*, no. 4, pp. 68–75.
2. Buryk Z.M. (2017) Prohnozuvannya pokaznykiv staloho rozvytku Ukrainy [Forecasting Ukraine's Sustainable Development Indicators]. *Democratic Governance* (electronic journal), vol. 20. Available at: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk20/index.html (accessed 26 November 2020).
3. Diachenko V.S. (2019) Osoblyvosti mekhanizmu zabezpechennia staloho rozvytku rehioniv [Personalities of the mechanism of ensuring sustainable development of regions]. *Economic Bulletin of Donbass*, no. 1 (55), pp. 90–93.
4. Zhurovskiy M.Z. (2019) Analiz staloho rozvytku – hlobalnyi i rehionalnyi konteksty. Ch. 1. Hlobalnyi analiz yakosti i bezpeky zhyttia [Analysis of sustainable development – global and regional contexts. Part 1. Global analysis of quality and safety of life]. Kyiv: KPI Igory Sicorskogo. (in Ukrainian)

5. Zhukov S.A., Malinoshevska K.I. (2018) Stratehiiia staloho rozvytku Ukrainy: analiz natsionalnoho, rehionalnoho ta pidpriemnytskoho rivniv zabezpechennia [Sustainable Development Strategy of Ukraine: Analysis of National, Regional and Entrepreneurial Levels of Support]. *Economic management: theory and practice*, pp. 12–20.

6. Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy. Otsinka chyselnosti naiavnoho naseleння Ukrainy [Estimation of the current population of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 26 November 2020).

7. Pro Natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21 chervnia 2018 [On the National Security of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (accessed 26 November 2020).
